

GASPARO'S LUIT

Een verhaal over muziek, passie en het zoeken naar een eigen stem.

GASPARO'S LUIT

PAUL
WINTERBEEK

Een vertelling

Zoete zang van verborgen woorden,
Je drong door mijn oor en vond mijn hart.
Daar wekte je Amor uit zijn slaap,
door jou adem ik nu, en leef.

Luzzasco Luzzaschi, *Madrigali per cantare et sonare*
(Rome, 1601)

Voor alle luitspelers,
tokkelaars op de snaren van de ziel.
Met dank voor de inspiratie.

INHOUD

DEEL I

De poort naar het onbekende

DEEL II

Muziek voor de levenden

DEEL III

Verschroeiend vuur

EPILOOG

DEEL I

De poort naar het onbekende

I

8 februari 1602

Een winterzon scheen bleek boven Mantua. De kamer werd warm gehouden. De luiken waren halfgesloten, waardoor slechts smalle stroken licht over de vloer vielen en zacht tegen de muur opliepen. Op de lessenaar in de hoek lagen enkele bladen muziek, vergeeld en gescheurd aan de randen, vol doorhalingen en aantekeningen. Op een stoel rustte een luit waarvan het hout door jaren van gebruik donker en mat was geworden.

Gasparo lag in het grote bed bij het raam; een dunne deken bedekte hem tot aan zijn borst. Hij ademde moeizaam, maar zijn ogen volgden aandachtig de bewegingen van zijn dochter.

Lucia zat aan zijn rechterzijde, haar haren keurig samengebonden, een donkere sluier over haar schouders. Ze omklemde haar vaders hand, alsof ze wilde beletten dat de warmte eruit ontsnapte.

Een zacht klopje op de deur werd gevolgd door de verschijning van Don Paolo, pastoor van de San Sebastiano. In zijn handen droeg hij de ampul met gezegende olie en een ciborie met de hostie.

Lucia stond onmiddellijk op en maakte een kleine buiging. 'Ik dank u voor uw komst, Eerwaarde', zei ze.

'Signorina Lucia, het is mijn plicht en mijn voorrecht uw vader de laatste sacramenten te brengen', antwoordde Don Paolo met zachte stem. Hij plaatste zijn spullen op een kleine tafel naast het bed.

Gasparo probeerde zijn hoofd op te heffen.

‘Wees gerust, maestro’, sprak de priester. ‘We beginnen met de biecht, opdat uw ziel verlicht moge worden.’

Lucia trok zich een paar passen terug om haar vader de nodige discretie te gunnen, maar bleef in de buurt. Don Paolo boog zich voorover, zijn oor dicht bij Gasparo’s mond. Zijn woorden waren nauwelijks te horen. Lucia ving slechts enkele vage flarden op: een naam, een plaats... en iets over een muziekstuk dat nog niet voltooid was.

Daarna nam de priester de ampul, doopte zijn duim in de olie en tekende een kruisteken op Gasparo’s voorhoofd, daarna op zijn handen. ‘Door deze heilige zalving en door Zijn liefdevolle barmhartigheid moge de Heer u bijstaan door de genade van de Heilige Geest’, sprak Don Paolo.

Gasparo sloot de ogen en nam de woorden in zich op.

Ten slotte opende de priester de ciborie en nam de hostie. ‘Ontvang het Lichaam van Christus, uw viaticum voor de reis die voor u ligt.’

Gasparo ontving de hostie op zijn tong, zijn vingers even rustend op die van de priester. Een zachte, bevrijde glimlach trok over zijn gezicht.

Don Paolo sloot het ritueel af met een kort gebed en legde een hand op Gasparo’s voorhoofd. ‘Vaarwel, maestro. De Heer zij met u.’

Toen de priester vertrokken was, bleef het een tijdlang stil in de kamer, tot van buiten, uit de richting van de San Sebastiano, het luiden van de doodsklok opklonk: drie keer drie slagen, langzaam en zwaar. Daarna volgden de tellende slagen: een voor elk jaar van Gasparo’s leven, eenenzestig in totaal.

Lucia luisterde ingetogen, haar ogen op het raam gericht, hoe de klokslagen over de stad galmden. Ze legde haar hand andermaal op die van haar vader. ‘Vader,’ fluisterde ze, ‘alles zal goedkomen.’ Ze sprak beheerst, terwijl haar blik onwillekeurig afdwaalde naar de luit op de stoel.

In de deuropening verscheen een hofbediende, met zijn hoed eerbiedig in de hand. ‘Signorina Lucia, mag ik het hofberichten?’

Ze knikte langzaam. 'Ja, Giovanni. Meld Zijne Hoogheid dat Gasparo Gasparini hedenmiddag is heengegaan. En... breng mijn condoleances over aan Zijne Hoogheid.'

Giovanni boog, draaide zich om en verdween geruisloos in de gang.

De zware klokslagen van de San Sebastiano rolden nog over de daken van Mantua toen de bediende haastig, maar met gepaste waardigheid, de arcade van de Corte Vecchia overstak. Zijn stappen weergalmden tussen de zuilen.

Aan de overkant, bij de brede trap naar de hertogelijke vertrekken, wachtte de hofmaarschalk, zijn gelaat strak in de plooi. 'Giovanni,' sprak de hofmaarschalk, 'je hebt nieuws?'

De bediende boog diep. 'Edelachtbare, ik kom uit de woning van maestro Gasparini. Hij is zopas heengegaan, vredig en voorzien van de laatste sacramenten. Zijn dochter, signorina Lucia, draagt haar nederige groeten en condoleances over aan Zijne Hoogheid.'

De hofmaarschalk knikte langzaam en gebaarde dat Giovanni hem moest volgen. Samen beklommen ze de trap en betraden de privévertrekken van de hertog.

De zaal was ruim en hoog, de muren versierd met fresco's van jachtaferelen en mythische helden. Van boven de schouw liet hertog Guglielmo I Gonzaga zaliger zijn blik rusten op zijn zoon, Vincenzo, die aan een lange tafel zat, gehuld in donker fluweel en met een gouden ketting om de hals. Tegenover hem stond Claudio Monteverdi, zijn *maestro della musica*, met een bundel partituren onder de arm.

De hofmaarschalk trad eerbiedig naar voren. 'Hoogheid, ik breng u het droeve nieuws dat maestro Gasparo Gasparini is overleden.'

Vincenzo liet zijn handen even rusten op het tafelblad. 'Moge God hem genadig zijn. Hij heeft ons hof vele jaren trouw gediend. Zijn muziek...' Hij zweeg; een herinnering leek hem naar elders te voeren. Toen richtte hij zich op. 'Stuur mijn

condoleances naar signorina Lucia. En zorg dat de uitvaart passend wordt bekostigd. Maestro Gasparini verdient een waardig afscheid.'

'Dat zal gebeuren, Hoogheid', antwoordde de hofmaarschalk.

Monteverdi boog licht. 'Hoogheid, als ik mag – betekent dit dan ook dat we een opvolger moeten zoeken?'

Vincenzo stond op en liep naar het raam dat uitkeek op de torens van het Castello San Giorgio. 'Niet zomaar een opvolger, maestro – de beste die we kunnen vinden. Iemand die onze reputatie versterkt, die onze naam in de illustere steden van Europa doet weerklinken.'

'Die zal men niet vinden in Mantua', antwoordde Monteverdi bedachtzaam. 'Ik stel voor berichten te sturen naar de hoven van Firenze, Rome, Parijs... en misschien ook naar de Spaanse Nederlanden en de Duitse landen. Er zijn daar musici met aanzienlijke vaardigheden. Sommige van hen heeft Zijne Hoogheid zelf gehoord tijdens zijn jongste reizen.'

Vincenzo glimlachte. 'Zeker, maestro, ik herinner me levendig die genoeglijke winteravonden in Brussel. Ik hoorde daar aria's van een zodanige kwaliteit dat zij mij nog steeds bijblijven. Ja, schrijf brieven en laat weten dat de kandidaten zich begin september hier in Mantua moeten presenteren. Ze zullen voor mij spelen, en voor u. Wij zullen samen kiezen.'

'Zoals Uwe Hoogheid beveelt', zei Monteverdi. 'Ik zal onmiddellijk opdracht geven.'

'En maestro,' vervolgde de hertog, terwijl hij zich naar hem omdraaide, 'let niet alleen op virtuositeit. Zoals u weet is politiek soms belangrijker dan zuiverheid van toon.'

Monteverdi boog, zonder een spoor van instemming of afkeuring te tonen. 'Ik begrijp u volkomen, Hoogheid.'

'En u bewaart het toezicht', zei Vincenzo tot de hofmaarschalk, hij knikte en liep dan naar de deur die naar de Camera degli Sposi leidde. Zijn voetstappen klonken hol op de stenen vloer.